

Vastaus kirjalliseen kysymykseen KKV 469/2024 vp

Vastaus kirjalliseen kysymykseen rahankeräyslain Ukrainan tukemiseksi asettamista esteistä

Eduskunnan puhemiehelle

Eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ssä mainitussa tarkoituksessa Te, Arvoisa puhemies, olette toimittanut asianomaisen ministerin vastattavaksi kansanedustaja Pinja Perholehdon /sd ym. näin kuuluvan kirjallisen kysymyksen KK 469/2024 vp:

Millaisiin toimiin ministeri ryhtyy taatakseen, että kolmannen sektorin tuki varmistetaan Ukrainan puolustajille, ja

onko sisäministeriö valmis uudistamaan rahankeräyslakia tai tarkentamaan yleishyödyllisyyden tulkintaa, jotta elintärkeän avun kerääminen ja saattaminen perille Ukrainaan varmistetaan kaikissa tilanteissa?

Vastauksena kysymykseen esitän seuraavaa:

Rahankeräyslainsäädännön tarkoituksena on aina ollut tukea yleishyödyllisten yhteisöjen ja säätiöiden varainhankintaa niiden harjoittamaa yleishyödyllistä toimintaa varten. Nykyisessä lainsäädännössä tästä perusperiaatteesta säädetään rahankeräyslain (863/2019) 6 §:ssä, jonka mukaan luvanvarainen rahankeräys saadaan järjestää varojen hankkimiseksi yksinomaan yleishyödylliseen toimintaan. Rahankeräyslain 2 § sisältää yleishyödyllisen toiminnan määritelmän. Laissa yleishyödyllisellä toiminnalla tarkoitetaan toimintaa yleistä sosiaalista, sivistyksellistä tai aatteellista tarkoitusta varten taikka muuta yleistä kansalaistoimintaa. Samansisältöiset rahankeräyslainsäädännön perusperiaatteet lain tarkoituksesta ja sallitusta keräystarkoituksesta sisältyivät myös aikaisempaan vuonna 2006 säädettyyn rahankeräyslakiin (255/2006) ja vuonna 1980 säädettyyn rahankeräyslakiin (590/1980). Vaikka yleishyödyllisen toiminnan määritelmää voidaan lain perusteluiden mukaisesti pitää muotoilultaan suhteellisen avoimena, sen soveltamiskäytäntöä voidaan pitää vakiintuneena.

Rahankeräyksiä ei ole mahdollista järjestää valtion lakisääteisten tehtävien rahoittamiseksi. Rahankeräyslailla oikeus rahankeräykseen on rajattu eräin poikkeuksin yleishyödyllisille yhteisöille ja säätiöille. Tämä mahdollistaa kansalaisyhteiskunnan toiminnan rahoittamisen julkisin rahankeräyksin ja rahankeräyksillä hankittujen varojen suuntautumisen yleishyödylliseen toimintaan. Tätä jakoa korostavat tuoreet hallinto-oikeuden päätökset, joiden mukaan Ukrainan asevoimien materiaalisessa tukemisessa ja kouluttamisessa ei ole kyse yleishyödyllisyydestä vaan toiminnasta, joka kuuluu valtion lakisääteisiin, budjettivaroin rahoitettaviin tehtäviin.

Rahankeräyslain muuttamisesta ei sisälly kirjauksia hallitusohjelmaan eikä sisäministeriössä ole tällä hetkellä käynnissä tai suunnitteilla rahankeräyslakiin liittyviä uudistuksia. Suomen valtio on toimittanut Ukrainalle puolustusmateriaalia, jonka yhteenlaskettu arvo on 2,3 miljardia euroa. Vaikka laki ei mahdollista rahankeräyksiä sotilaalliseen maanpuolustukseen, kansalaistoiminnan kautta on mahdollista tukea Ukrainaa lahjoittamalla rahaa humanitäärisen apuun. Humanitäärisen apuun tarkoitettujen keräysten on vakiintuneesti katsottu olevan rahankeräyslaissa tarkoitettuja yleishyödyllisiä keräyksiä. Arvio Ukrainan hyväksi kerätystä varojen määrästä on kymmeniä miljoonia euroja.

Rahankeräyslain 3 §:n mukaan Poliisihallitus ja poliisilaitokset vastaavat laissa säädetyistä viranomaistehtävistä. Lainkohdassa on erikseen säädetty Poliisihallitukselle tehtäväksi vastata rahankeräyslain noudattamisen valvonnasta ja rahankeräysten järjestämisen ohjauksesta. Vaikka hallitusvaltaa käyttävällä valtioneuvostolla katsotaan olevan sen yleistoimivaltaan perustuva oikeus ohjata alaistiaan hallintokoneistoa, valtioneuvoston ohjausvallan käytössä on kuitenkin otettava huomioon oikeusvaltion hallintoa velvoittava julkisen vallan lainalaisuuden periaate. Hallinnon lainalaisuus tarkoittaa, että kaikessa viranomaistoiminnassa on noudatettava voimassa olevia toimivaltasäännöksiä. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että hallitus ei voi ilman nimenomaista sääntelyä pidättää itselleen päätösvaltaa tai antaa viranomaiselle sitovia määräyksiä viranomaisen toimivaltaan säädetyssä asiassa poliittisesti halutunlaisen lopputuloksen toteuttamiseksi. Rahankeräyslakiin ei myöskään sisälly sellaisia asetuksenantovaltuuksia, jotka mahdollistaisivat lakia tarkentavien säännösten antamisen asetuksella rahankeräyslain keskeisten käsitteiden, kuten yleishyödyllisyys, sisällön osalta. Luvanvaraisissa rahankeräyksissä toimivaltainen viranomainen on Poliisihallitus ja viime kädessä laintulkinta on tuomioistuimen tehtävä.

Rahankeräyslain mukaan pienkeräyksen järjestäminen ei edellytä lupaa, vaan keräyksestä tehdään ilmoitus poliisilaitokselle. Pienkeräyksen voi järjestää myös rekisteröimätön vähintään kolmen luonnollisen henkilön muodostama ryhmä. Pienkeräyksenä järjestettävällä rahankeräyksellä saa kerätä enintään 10 000 euroa. Laissa on myös rajattu pienkeräyksen järjestäjän oikeus järjestää pienkeräys enintään kahteen pienkeräykseen kalenterivuoden aikana. Lainkohdan perusteluissa on todettu, että rajoituksista säättäminen on perusteltua ilmoitusmenettelyyn perustuvan pienkeräyksen erottamiseksi tarkempaan etukäteisvalvontaan perustuvasta toistaiseksi voimassa olevan luvan nojalla järjestettävästä rahankeräyksestä. Säännöksellä ei kuitenkaan rajata mahdollisuutta järjestää pienkeräyksiä samaan keräyskohteeseen yksittäistä pienkerääjää velvoittavan enimmäiskeräysmäärän puitteissa. Myös eri keräystahoilla on mahdollisuus järjestää pienkeräys samaan keräyskohteeseen.

On selvää, että Ukrainaa on voitava tukea sekä valtiovallan toimesta että vapaaehtoisena kansalaistoimintana. Nykyinen asiointi mahdollistaa sinänsä kaikkien osallistumisen Ukrainan tukemiseen, kunkin rooliinsa sopivimmalla tavalla. Ukrainaan keräyksillä suunnatulla humanitäärisellä tuella on luonnollisesti myös Ukrainan puolustusta tukeva merkitys. Vaikka

sisäministeriössä ei juuri nyt ole suunnitteilla muutoksia rahankeräyslainsäädäntöön, ministeriössä kuitenkin seurataan mahdollisia muutostarpeita tarkasti.

Helsingissä 2.1.2025

Sisäministeri Mari Rantanen

VN/36077/2024-SM-2

Seuraavat henkilöt ovat allekirjoittaneet tämän asiakirjan sähköisesti /

Följande personer har undertecknat denna handling elektroniskt /

This document has been signed electronically by the following persons: